

СКАВРОНСЬКА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА
викладач кафедри міжнародної економіки
Тернопільський національний економічний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЧЕМПІОНАТІВ З ФУТБОЛУ

Особливе і дедалі важливіше місце у спортивному туризмі сьогодні належить організації Чемпіонатів з футболу, які в останні десятиліття перетворилися у події всесвітнього масштабу. Організація таких мега-заходів має неабиякий вплив на соціально-економічний та екологічний стан приймаючої країни, оскільки відбувається масове переміщення туристичних потоків, що приводить до збільшення споживання вітчизняних товарів та послуг, збільшує дохід домашніх господарств, національних і регіональних структур, сприяє розвитку міст та регіонів.

Чемпіонати з футболу – це змагання, які відіграють важливу роль у професійному спорті та поєднують спортивну культуру із внеском у соціально-економічний розвиток приймаючої країни. Наявність специфічних ресурсів, використання яких за відповідних обставин забезпечує додатковий ефект, створює конкурентні переваги для тої чи іншої країни у проведенні таких мега-заходів.

Інтерес до організації таких подій посилюється завдяки тому, що на початку 1990-х років глобалізація, зростаюча взаємозалежність і відкритість економік, європейська інтеграція та розширення Європейського спільного ринку, децентралізація соціально-економічних процесів і перерозподіл влади й відповідальності стали причиною до посилення конкуренції між країнами і великими містами.

Переважно усі країни, які приймали Чемпіонати з футболу, є розвиненими з ринковою економікою, а це означає, що рівень готовності до проведення міжнародних спортивних мега-заходів у них практично однаковий. Успішний приклад продемонструвала Німеччина, яка у 2006 році отримала право на організацію Чемпіонату світу з футболу, за яке, крім неї, змагалися ПАР, Англія і Марокко. Німеччина – одна з високорозвинених країн світу, де футбол асоціюється із національною ідентичністю та стереотипами. Основною конкурентною перевагою країни стала саме розвинута транспортна інфраструктура – німецькі дороги, які вважаються найкращими у світі, а наявні спортивні об'єкти були удосконалені вже у рамках підготовки до світової футбольної першості. Німеччина приступила до підготовки ще задовго до початку змагань, починаючи з 2000 року було виділено близько 3,7 млрд євро лише на розбудову автострад. Крім того, додаткові кошти у сумі 1,5 млрд євро були направлені і після проведення Чемпіонату протягом 2007-2008 рр. [1]. Треба відзначити, що більшу частину інвестицій організатори вкладали саме в покращення інфраструктури, а не розбудову нових арен. До того ж модернізація стадіонів у більшій мірі фінансувалася за рахунок клубів німецької Бундесліги, а не із засобів організаційного комітету. У цілому країна здійснила великі державні і приватні інвестиції у сумі 3 млрд євро, розділених на три роки – 2004, 2005, 2006 у спортивну, транспортну, комунікаційну (зокрема, водопостачання) та готельну інфраструктуру. На ігри Чемпіонату було запрошено потенційних інвесторів із-за кордону, щоб вони могли скласти враження про економічний потенціал та інвестиційну привабливість Німеччини.

Німеччина використала зарубіжний досвід при підготовці до проведення Чемпіонату-2006, використовуючи іноземні поліцейські сили – 323 іноземних поліцейських з 13 країн-членів ЄС, які тісно співпрацювали зі спеціально делегованими координаторами на вокзалах та в аеропортах. Ці міри викликали надзвичайно позитивний резонанс, насамперед у

закордонних гостей. Тим самим країна підкреслила факт постійної та все тіснішої кооперації між членами Євросоюзу в сфері безпеки. Загалом 570 іноземних поліцейських було задіяно у допоміжній та консультативній функціях для мирного та безпечного проведення змагань.

Базуючись на таких позитивних характеристиках у Німеччині при організації Чемпіонату було започатковано місцеву ініціативу „Німеччина – країна ідей” з метою демонстрації туристам новітніх креативних розробок, в яку було вкладено 10 млн євро. Цікавим є й той факт, що протягом футбольного турніру у Німеччині було отримано близько 5,2 млрд євро доходу лише з надсилання sms, продажу телефонних рингтонів, мобільних ігор, а також за допомогою азартних ігор і відеокліпів [2].

Австрія і Швейцарія при проведенні Чемпіонату Європи з футболу у 2008 році теж показали значні прерогативи. Швейцарія до цього приймала Чемпіонат світу 1954 року, тоді як Австрія раніше не мала досвіду проведення серйозних змагань футбольних збірних. Крім цих двох країн, претендентами на організацію змагань були Греція і Туреччина, Шотландія та Ірландія, Росія, Угорщина, Хорватія та Боснія і Герцеговина, Норвегія і Швеція з Данією і Фінляндією разом. Перед останнім голосуванням залишилися Австрія і Швейцарія, з одного боку, та Угорщина, з іншої. Перемогу отримали Австрія зі Швейцарією, перш за все, з огляду на те, що обидві країни більш економічно розвинені, тобто більш фінансово спроможні. Ті спортивні об'єкти, які вже споруджені у цих країнах, ще треба було б будувати в Угорщині, а, крім спортивних об'єктів, ще й іншу інфраструктуру. Тим більше, дві країни можуть швидше мобілізувати необхідні під час підготовки до проведення турніру ресурси. Під час Євро-2008 в Австрії та Швейцарії було організовано The EURO Experience Tour, що проводився до початку Чемпіонату, привернувши увагу майже 400 тис. туристів.

Як правило, традиційно приймаючі країни з добре розвиненою загальною та спортивною інфраструктурою зазвичай інвестують в

організацію Чемпіонатів з футболу менше 1 млрд дол. США [3, с. 1054 – 1062]:

- Чемпіонат світу з футболу-1998 (Франція) – 500 млн дол. США;
- Чемпіонат Європи з футболу-2008 (Австрія/Швейцарія) – 190 млн дол. США.

З іншого боку, доручення масштабних спортивних подій менш розвиненим країнам демонструє довіру і несе більш значні ризики для них, так як виникає потреба у забезпеченні великої кількості туристів закладами розміщення і харчування, а також постає необхідність у високоякісних спортивних спорудах, що вимагає набагато більших інвестицій, ніж від розвинених країн. Для прикладу, надання права на проведення Чемпіонату Європи з футболу у 2004 році Португалії було шокуючим фактом і несло багато економічних ризиків. Деякі спеціалісти вважають Португалію маленькою країною з великими амбіціями, оскільки вона сама спробувала організувати такий масштабний захід. Проте пожвавлення економічної діяльності вкінці 90-х років XX століття, відновлення інвестиційної діяльності та інфраструктурні зрушення, які ще й співпали із підготовкою до проведення Євро, надали Португалії конкурентні переваги у порівнянні із іншими претендентами. У процесі підготовки до проведення футбольного турніру у країні була розроблена інноваційна модель управління безпекою, яка базувалася на розподілі відповідальності між урядом, організаторами мега-заходу і власниками стадіонів для забезпечення безпеки учасників [4, с. 109]. Конкурентні переваги вищеназваних країн у проведення чемпіонатів з футболу продемонстровано у таблиці 1.

Нові приймаючі країни з менш розвиненою загальною і спортивною інфраструктурою потребують багато інвестицій – більше, ніж 5 млрд дол. США. Наприклад, загальні витрати України та Польщі на Євро-2012 стануть рекордом за всю історію проведення футбольних чемпіонатів. Чемпіонат Європи 2012 року коштуватиме у 40 разів більше, ніж Євро-2008, проведений спільно Австрією та Швейцарією, і у 7-8 разів більше, ніж

Євро-2004, що відбувся у Португалії. Відповідно до заявок Польщі, країна вклала у підготовку до Євро-2012 понад 30 млрд дол. США, причому це не інвестиції у красиві стадіони й термінали, а інвестиції у бренд і репутацію країни [5].

Таблиця 1

**Конкурентні переваги країни щодо проведення
Чемпіонатів Світу і Європи з футболу**

Країна прийняття	Чемпіонат	Соціально-економічні переваги	Неекономічні переваги
Німеччина	світу-2006	- високорозвинена країна; - транспортна інфраструктура; - модернізовані спортивні об'єкти; - переймання міжнародного досвіду щодо забезпечення безпеки	- асоціація футболу з національною ідентичністю; - використання нових креативних розробок
Португалія	Європи-2004	- пожвавлення економічної діяльності і відновлення інвестиційної діяльності; - інфраструктурні зрушення; - інноваційна модель управління безпекою	
Австрія і Швейцарія	Європи-2008	- економічно розвинені країни; - наявна інфраструктура; - покращене надання медіа-послуг	

Джерело: складено автором.

Варто відзначити, що за організацію та проведення Чемпіонатів Світу з футболу відповідає міжнародний керівний орган футболу і найбільша спортивна некомерційна організація світу, до якої входить 208 національних асоціацій, ФІФА (фр. FIFA, Fédération Internationale de Football Association) – Міжнародна федерація футбольних асоціацій, тоді як Чемпіонати Європи з футболу, що є третіми за своїм значенням спортивними змаганнями у світі після Олімпійських Ігор і Чемпіонатів Світу з футболу, проводяться під патронатом Союзу європейських футбольних асоціацій (англ. Union of European Football Associations, скор. UEFA, в українській транслітерації УЄФА) – організації, яка керує

футболом в Європі, поєднуючи національні футбольні асоціації європейських країн, а також Ізраїлю, Кіпру і Казахстану. Поряд з цими організаціями першорядну роль у проведенні Чемпіонатів на національному рівні відіграють органи державної влади приймаючої країни. Проте при формуванні бюджету проведення таких Чемпіонатів чи ненайважливіше значення відіграють спонсори, як правило, це великі міжнародні компанії, кількість яких у 2006 р. збільшилася порівняно з 1990 р. на шість корпорацій (табл. 2), як і зросла оплата за право виступати партнерами. Якщо у 1984 році вони заплатили за це 2 млрд дол. США, то в 2006 році – 16 млрд дол. США.

Таблиця

Партнери Чемпіонатів з футболу, 1990-2006 рр.

Рік проведення Чемпіонату з футболу	Місце проведення Чемпіонату з футболу	Кількість компаній	Партнери Чемпіонату
1990	Італія	9	Coca-Cola, Gillette, Fuji, Philips, JVC, Canon, Mars, Vini Italia, Anheuser-Busch
1998	Франція	12	Coca-Cola, Gillette, Fuji, Philips, JVC, Canon, Mars, Casio, MasterCard, McDonald's, General Motors, Adidas
2006	Німеччина	15	Coca-Cola, Gillette, Fuji Film, Philips, Budweiser, MasterCard, McDonald's, Adidas, Hyundai, Toshiba, Avaya, Yahoo!, Continental, Deutsche Telecom, Emirates

Джерело: складено автором за [6, с. 92; 7; 8, с. 64].

Поряд з іноземними компаніями при проведенні Чемпіонатів з футболу важливу роль у фінансовій підтримці відіграють і внутрішні спонсори приймаючої країни. Як показує досвід Німеччини, право виступати ексклюзивним спонсором обійшлося німецьким компаніям у 13 млн євро, закордонним – у 45 млн євро, проте участь шести національних і

п'ятнадцяти міжнародних спонсорів принесли країні більш, ніж 750 млн євро доходу [9].

Таким чином, досвід організації та проведення Чемпіонатів Світу і Європи з футболу європейськими країнами демонструє не лише значущість їх соціально-економічного стану, а й готовність і бажання приймати такі мега-заходи. Наявність розвиненої спортивної і загальної інфраструктури, можливість мобілізації необхідних людських і фінансових ресурсів та правильна урядова політика за підтримки міжнародних спортивних організацій забезпечують позитивний результат, незважаючи на розміри країни. Для розвинених країн організація Чемпіонатів з футболу – це чудова нагода зміцнити свої позиції на міжнародній арені та продемонструвати досягнення у науці і техніці, тоді як для менш розвинених країн – це можливість удосконалити інфраструктуру, залучити іноземні інвестиції і привабити туристів.

Список використаних джерел

1. Бергнер Др. Крістоф. Приклад Чемпіонату світу з футболу ФІФА 2006 в Німеччині [Електронний ресурс] / Др. Крістоф Бергнер. – (Федеральне міністерство внутрішніх справ). – Режим доступу: <http://madeingermany.de/ua/ukraine/2008/exp>.
2. Selvarajah M. Sports economy [Електронний ресурс] / Mathangie Selvarajah. – 17.07.2008. – Режим доступу: <http://www.en.articlesgratuits.com/sports-economy-id3152.php>.
3. Bohlman H. Predicting the economic impact of the 2010 FIFA World Cup on South Africa / H.Bohlman. – (University of Pretoria). – 2006. – Working Paper 6. – Pp. 1054 – 1062.
4. Schmid A. P. Forum on Crima and Society: Number 1 and 2 / A. P. Schmid. – United Nations Publication, 2006. – 113 p.
5. Зануда А. Євро-2012: Чи вартує він того, що коштує? [Електронний ресурс] / Анастасія Зануда // ВВС Україна. – 2012. – 27 березня. – Режим

доступу:

http://www.bbc.co.uk/ukrainian/mobile/business/2012/03/120326_euro_2012_profits_az.shtml.

6. Sugden J. FIFA and the contest for world football: who rules the people's game / John Sugden, Alan Tomlinson. – Fédération internationale de football association: Polity Press, 1998. – 294 p.

7. FIFA. Com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fifaworldcup.yahoo.com>.

8. FIFA Magazine. – 2004. – № 5. – 82 p.

9. Дубогриз Є. На скільки зросте українська економіка у 2012 році [Електронний ресурс] / Євген Дубогриз // Український діловий тижневик "Контракти". – 2007. – № 17 – 18. – Режим доступу: <http://archive.kontrakty.ua/gc/2007/17-18.html?lang=ua>.